

dokaz, da imamo tudi mi Slovenci sv. Cirila in Metoda praznovati!

Za slovstveno praznovanje se roke niso ravno križema držale. Slavno znani Matija Majar je svoje delo o sv. Cirilu in Metodu, kakor so „Novice“ naznanile, že za natis pripravil. V Mariboru predstavlja po pisateljevem dovoljenju gospod profesor Majciger slavno česko knjigo: SS. Ciril in Metod slovanska apostola od dr. Bily-ta, kateri prevod se bode ravno s tistimi krasnimi slikami, kakor česka knjiga v Pragi pri Belman-u natisniti dala, ako gospod prevoditelj za poplačanje natisa, kar bi pri taki spominski in ob enem narodski knjigi želeti bilo, dovolj predplačnikov nabere.

Razun tega bode še v poletnih mescih našim slovenskim čitavnicam priložnost, ss. apostola kot oznanovavca prave omike v posebnih besedah poslati.

Ali zarad cerkvene svečanosti dovolite, da navedem nekaj „Pozorov“ pristavek na okrožnico vzvišenega škofa Strössmajer-ja, kateri se glasi tako-le: „Mi od svoje strani ne dvomimo ne najmanj, da se bode pozivu djakovaškega ordinariata odzvalo od ostalih hrvaško-slovanskih ordinariatov, pa želeli bi še, da se jim pridruže dalmatinski in slovenski. Kdo drugi bo se na čelo postavil pobožnemu ljudstvu, ako ne oni, „ktere je sv. duh postavil, da vladajo cerkev Božjo?“

V imenu tedaj celega izobraženega in neizobraženega slovenskega naroda hrepenečega tudi po cerkveni svečanosti velevažne tisočletnice sv. Cirila in Metoda tukaj javno vprašamo in prosimo:

1. Ali so rajnkega škofa Slomška misli in njih program o Ciril-Metodovi tisočletnici prečastitemu konzistoriju v Mariboru znane?

2. Bi li bilo prečastiti konzistorii draga volja, ta program prečastitim ordinariatom v Ljubljani, Gorici, Celovcu, Trstu, Vidmu, Gradcu in v Subotiči kot glavarstvom slovenskih škofij ali vsaj takih, v kterih Slovenci stanujejo, javiti, da se dogovorijo in zložijo v tej velevažni reči?

Govoril sem ko Slovenec in kristjan. Da bi se na dotičnih mestih ne preslišala ta prošnja!

Maribor 12. listopada 1862.

## O nasvetovanem čitalniškem društvu.

Iz Wildonske okolice 4. nov. 8 — Gosp. France Cegnar toži, kakor vsaki slovenski pisatelj, o slabi durni podpori pri obdelovanju književnega polja. Kar v svojem vvodu pravi, mi gotovo tudi saj siromaški pisatelj ali pa založnik slovenski potrdi. Pa o osnovi novega čitalniškega društva vendar jez drugači mislim. Značaj društva bi bil: „Vsak ud bi plačeval na leto kaj malega društvenine in ne zahteval zato nikakove odškodbe ali povračila, saj bi vsak dar bil zadušbina.“

Blaga misel, blagi namen. Ali je pa tudi ta nasvet pravilen, ugoden in potreben? Na te prašanja je treba odgovoriti.

Namen društva bi bil — to je gotovo — podpirati narodno slovstvo z dobrovoljnimi darovi. Dasiravno se ud vsakega društva lahko sili, dasiravno po društvenih postavah, vendar ne vém, zakaj bi bilo ravno nam Slovencom treba posebnih pravil, kako imamo darovati in podpirati svoje slovstvo. Jez ne dovolim nikako v nasvet, da ud ne bi terjal „nikake odškodbe ali povračila“. Taki idealni ljudje imajo navadoma prazne mošnje, ki bi radi le darili drugim v prid. Strössmajerjev mi nimamo več kot jednega, kar so visokočastiti gosp. Wolf umrli. Zato more ud društva pri društvu biti osebno udeležen (interesiran); drugači taka zveza imena društva ne zasluži. Čitalniško društvo toraj ne bi bilo pravilno in ugodno. Pa tudi potrebno ni. Saj

imamo — mislim \*) — ravno tistega namena — društvo sv. Mohora. Boljše je pa v djanskem življenju zmiraj: drži ga, kakor pa lovi ga. Toraj je treba se poprijeti obstoječega društva, naj ima sedež kjer koli. Saj tudi to društvo lahko vse tiste naloge dobro izvrši, ktere je naštel gospod Cegnar. Moj nasvet bi toraj bil kratek: Vsi udje vseh čitalnic naj postanejo tudi udje društva sv. Mohora. Kdor pa več plačevati hoče, ko društvo terja, bo mu velika hvala. Društvo sv. Mohora ni le v dobrem imenu med narodom, temuč je že pred kratkem pokazalo svojo moč in dobro voljo z znanim razpisom daril za najboljše spise. Vsaka reč ima več strani, — audiat et altera, tertia pars!

## Jezikoslovne reči.

### Še nekaj o fonetičnih zakonih našega jezika.

V „Novicah“ od 24. sept. t. l. je sprožil g. J. Pajk stvar, ki v naši slovnici zares še ni dognana; namreč, kako je ravnati s predlogi *s*, *iz*, *vz*.

Jaz dodajem še predloga *v* in *k*.

Zastran predloga *s*, *v* in *k* je naša pisava zato pomanjkljiva, ker jih pišemo skozi tako, kakor da so samoglasniki, kar niso. S tem smo prišli v nasprotje ne samo s staroslovenščino in drugimi slavenskimi narečji, ampak tudi z narodno govorico.

Jaz hočem tukaj v kratkem razložiti, kaj sem v tem oziru našel v našem narodu. Primerjaje se potem lahko vsaki sam prepriča, da se po tistih pravilih ravna tudi drugi Slaveni in stara slovenščina.

Drži se pa narod naš sploh sledečih pravil:

1. On govori predloge *s*, *v*, *k* brez samoglasnika samo tedaj, kadar jih more s sledečo besedo zlit v eno besedo, na priliko: *s*-konca, *v*-reko, *z*-oči, *v*-obraz, *k*-meni, *k*-očetu, kakor da je skonca, vreko, zoči, vobraz, kmeni, kočetu itd.

2. Kadar se pa ti predlogi *s* sledečo besedo ne dajo v eno stopiti, takrat jim narod kaj rad samoglasnik pridaje.

To se primerja:

a) kadar nasleduje soglasnik tiste vrste: *s*-stanom, *v*-vek, *k*-kotlu, tudi *k*-gori, *k*-hramu;

b) kadar nasleduje več soglasnikov, ali šumeč glas *š*, *č*, *ž*, *šč*: *s*-mleti, *v*-hrib, *s*-žgati, *v*-ženo, *k*-branju.

Al ta pridani samoglasnik, ki je bil v stari slovenščini vedno polglasnik (*st*, *vt*, *kt*), izgovarja se po raznih slovenskih krajih različno; in sicer po tistem načinu, kakor se je sploh staroslovenski polglasnik v novi slovenščini premenil.

Staroslovenski polglasnik se namreč v novi slovenščini izgovarja trojno: kakor *st*, *e*, in *a*.

Primeri staroslov.: *дѣнь*, *вѣнь*, *тѣ*, *дѣньсѣ*, *мѣнь*, *мѣньсѣ*, *хладѣнь* itd. z novoslovenskim: den, dan; ven, van; té, tá; denes, danas, menem, manem, mēknem, meknem, maknem, hladēn, hladen, hladan itd.

Tako tudi: *kt*dar, *kt*edar, *kt*adar, *st*daj, *st*edaj, *st*adaj.

Kar se tiče krajev, govore Notranjci in Primorci najraje *a*, Štajarci *e*, gorenski in dolenski Kranjci pa *st* ali *a*.

Ravno taka se godi tudi samoglasniku pred imenovanih predlogov. Tudi on se izgovarja trojno: na pr.: *st*žgati, *st*žgati, *st*žgati, *st* stanom, *st* stanom, *st* stanom, *st*mleti, *st*mleti, *st*mleti, *vt* ženo, *vt* ženo, *vt* ženo, *kt* glavi, *kt* glavi, *kt* glavi, *vd*riti, *vd*riti, *vd*riti.

Namesto *st*-se-sa govori se v nekih krajih pred mehki glasovi tudi *st*-ze-za, tedaj: *st*-ze-zažgati, *st*-ze-stati se.

\*) Prosil sem že prijatelje za pravila društva sv. Mohora, pa nisem jih mogel dobiti; iz „Večernic“ sem res nekaj zvedel, pa ne dosti. Mislim pa, da bi društvo marsikomu vstreglo in tudi morebiti sebi hasnilo, ako bi na kratko razglasilo po „Novicah“ zgodovino, statistiko in napredovanje svoje; hvaležni mu bomo. Pis.